

**Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitoksen
opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelma**

Sisällys

<u>1. Johdanto.....</u>	<u>2</u>
<u>2. Tasa-arvo?.....</u>	<u>3</u>
<u>3. Tasa-arvokyselyn ja -suunnitelman laatimisen lähtökohdat.....</u>	<u>4</u>
<u>4. Tilastoja .....</u>	<u>5</u>
<u>5. Tasa-arvokyselyn tulokset.....</u>	<u>5</u>
<u>6. Keskeiset toimenpiteet.....</u>	<u>14</u>

1. Johdanto

Yhteiskuntahistorian laitoksen opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelman laatimisprosessi lähti käyntiin laitoshahveilla keväällä 2007, jolloin laitoksen tasa-arvosuunnitelman esittelyn yhteydessä henkilökunnan puolelta esitettiin toive, että myös opiskelijat osallistuisivat omalta osaltaan laitoksen tasa-arvotyöhön ja –suunnitteluun. Johtoryhmän 15.12.2006 hyväksymässä laitoksen tasa-arvosuunnitelmassa vuosille 2007-2009 opiskelijoiden mukaan ottaminen tasa-arvotyöhön on määritelty yhdeksi viidestä keskeisistä toimenpiteistä¹. Opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelma on siis osa koko yhteiskuntahistorian laitoksen tasa-arvotyötä.

Kyselyn ja suunnitelman laatimisen tavoitteina on ollut pyrkimys tasa-arvon edistämisen kautta parantaa opiskelijoiden hyvinvointia, viihtyvyyttä, opetuksen laatua sekä tiivistää ja parantaa niin opiskelijoiden ja laitoksen henkilökunnan välistä yhteistyötä kuin opiskelijoiden keskinäistä tasa-arvoa ja keskusteluyhteyksiä. Tasa-arvolain mukaan opiskelijoiden tulee olla mukana oppilaitosten tasa-arvotyössä ja oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä ja opintosuorituksia arvioitaessa sekä toimenpiteisiin, joilla pyritään seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen².

Ainejärjestöjen, Poliittisen historian opiskelijat Polho ry ja Talous- ja sosiaalhistorian opiskelijat Taso ry, edustajat kokoontuivat ensimmäisen kerran keväällä 2007 alustavasti suunnittelemaan, miten opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelmaa lähdetäisiin toteuttamaan, mutta varsinainen opiskelijoiden tasa-arvotyöryhmä muodostettiin vasta syksyllä 2007. Työryhmään kutsuttiin osallistumaan kaikki halukkaat yhteiskuntahistorian laitoksen opiskelijat lähettämällä asiasta tiedote ja kutsu yhis-opisk –sähköpostilistalle.

Työryhmään kuuluivat tasa-arvokyselyn laatimisvaiheessa Armi Ahvenainen, Linnea Alho, Susanna Bruun, Valteri Härmälä, Laura Keski-Hakuni, Aura Kostiainen, Annikka Malkavaara, Laika Nevalainen, Outi Niemelä ja Anniina Vainio. Tasa-arvokyselyn purkuvaiheessa työryhmään liittyivät lisäksi Taso ry:n vuoden 2008 tasa-arvovastaava Tuike Lehko sekä Joonas Kinnunen ja Antti Lehtinen. Laika Nevalainen toimi työryhmän koordinaattorina tehtävänään kutsua ryhmän koolle, vastata yhteydenpidosta ainejärjestöjen hallitukseen ja johtoryhmään sekä tiedottaa tasa-arvotyöryhmän toiminnasta yhis-opisk –listalla.

¹ Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitoksen tasa-arvosuunnitelma vuosille 2007-2009.

² Tasa-arvolaki 6 b §. Verkossa <http://www.tasa-arvo.fi/lainsaadanto/tasa-arvolaki>.

Työryhmä on koostunut ainejärjestöjen hallitusten nykyisistä kuin entisistä jäsenistä mutta myös hallitusten ulkopuolisista opiskelijoista. Tasolaisia ja polholaisia on ollut puolet ja puolet. Opinnoissaan jäsenet ovat olleet eri vaiheissa tosin suurempi osa on ollut maisterivaiheen opiskelijoita ensimmäisen vuoden opiskelijoiden puuttuessa kokonaan. Työryhmän sukupuolijakauma on ollut erittäin naispainotteinen, minkä johdosta tulosten analysointivaiheeseen pyydettiin mukaan kaksi miespuolista jäsentä lisää.

Tasa-arvokyselyä laadittiin syksystä 2007 kevääseen 2008. Kyselylomake oli vastattavana opiskelijoilla toukokuussa 2008. Tuloksia analysoitiin työryhmässä syksyllä 2008 ja vielä edelleen keväällä 2009 raportin kirjoittajien toimesta. Työryhmän toiminta on ajoittain ollut katkonaista ja aikaa suunnitelman laatimiseen on kulunut toivottua kauemmin, mikä on johtunut pääasiassa työryhmän jäsenten rajallisista aikaresursseista ja kyvystä sitoutua muiden kiireiden ohessa ryhmän työskentelyyn.

Laitoksen tasa-arvoyhteyshenkilöiden Kirsi Mäen ja Anne-Maria Marttilan apu ja tuki on ollut merkittävää ja erittäin hyödyllistä. Kyselyn e-lomakkeen teknisestä toteutuksesta vastasi laitoksen silloinen atk-tukihenkilö Antti Eronen. Työryhmällä on ollut alusta lähtien johtoryhmän tuki työssään. Opiskelijoiden keskuudessa tasa-arvokyselyyn ja työryhmän toimintaan on suhtauduttu vaihtelevasti – osa opiskelijoista on suhtautunut myönteisesti ja kannattavasti, osa neutraalisti ja osa negatiivisesti.

Tasa-arvoprojektin etenemisestä on tiedotettu yhis-opisk –sähköpostilistalla, laitoksen johtoryhmälle ja tasa-arvoyhteyshenkilölle sekä ainejärjestöjen hallituksille. Lisäksi kyselyn alustavia tuloksia esiteltiin laitoskahveilla huhtikuussa 2009.

Tämän raportin ovat kirjoittaneet Laika Nevalainen ja Joonas Kinnunen. Molemmat ovat talous- ja sosiaalishistorian pääaineopiskelijoita sekä toimineet Taso ry:n hallituksessa. Kirjoittajia ei valittu ainejärjestötaustansa perusteella, vaan työryhmässä mahdollisuutta osallistua raportin kirjoittamiseen tarjottiin kaikille. Kirjoittajat valikoituivat sen perusteella kenellä oli aikaa ja kiinnostusta kirjoitustyötä kohtaan.

2. Tasa-arvo?

Johanna Kantolan mukaan tasa-arvoa voidaan tarkastella klassisen jaotteluun mukaan joko yhtäläisten mahdollisuuksien tai yhtäläisten tulosten tasa-arvona.³ Tämän ensimmäisen opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelman ja –kyselyn suunnittelussa tasa-arvo on ajateltu pääasiassa mahdollisuuksien tasa-arvona. Kyselyn tavoitteena on ollut kartoittaa, onko kaikilla opiskelijoilla yhtäläiset mahdollisuudet opiskella ja toimia yhteiskuntahistorian laitoksella ja opiskelijayhteisössä sukupuoleen, ikään tai mihin tahansa muuhun henkilökohtaiseen ominaisuuteen katsomatta. Tasa-arvo on ymmärretty myös tasa-arvoisena kohteluna ja siten, että tasa-arvoisessa ympäristössä ei esiinny epäasiallista kohtelua ja häirintää eikä välillistä tai välitöntä syrjintää. Tulosten analysoimisessa ja toimenpiteiden suunnittelemisessa on pyritty hahmottamaan ilmenneiden epätasa-arvoisuuksien ja ongelmien takana vaikuttavia

³ Kantola 2005, 11.

rakenteellisia tekijöitä.

Syrjinnästä puhuttaessa voidaan tehdä ero välittömän ja välillisen syrjinnän välille. Välittömässä syrjinnässä henkilöä kohdellaan jollakin perusteella epäsuotuisammin kuin muita, kun taas välillisessä syrjinnässä henkilö joutuu näennäisesti neutraalin säännön tai käytännön perusteella epäedulliseen asemaan muihin verrattuna.⁴ Voidaan puhua myös avoimesta syrjinnästä ja piilosyrjinnästä. Kantolan mukaan avoin syrjintä ”on usein, mutta ei aina, intentionaalista, näkyvää ja joskus jopa helposti dokumentoitavaa.”⁵ Piilosyrjintä puolestaan on huomaamattomampaa ja ”saattaa olla sisäistetty normaalina, luonnollisena ja hyväksyttävänä toimintana.”⁶

3. Tasa-arvokyselyn ja -suunnitelman laatimisen lähtökohdat

Tasa-arvoprojektin alkuvaiheessa työryhmällä ei ollut selkeää käsitystä tasa-arvotilanteesta tai mahdollisista ongelmista yhteiskuntahistorian laitoksen opiskelijoiden keskuudessa. Tiedot etenkin opetusta koskien olivat vähäiset ja työryhmän jäsenten taustasta johtuen ylipäänsä kokemuspohjaa ja tietoa oli enemmän opiskelijoiden keskinäisessä toiminnassa vallitsevista ongelmista. Koska tasa-arvon kehittäminen edellyttää tietoa opiskelijoiden kokemuksista ja käsityksistä, päätettiin tasa-arvosuunnitelman laatimisen pohjaksi ja yleisen tasa-arvotilanteen kartoittamiseksi laatia tasa-arvokysely.

Kyselyssä ei haluttu keskittyä vain yhteen tasa-arvoulottuvuuteen, esimerkiksi sukupuolten väliseen tasa-arvoon kuten henkilökunnan kyselyssä, vaan käsitellä laajasti erilaisia opiskelijoiden ja laitoksen välisen sekä opiskelijoiden keskinäisen toiminnan puolia ja pyrkiä tuomaan esiin mahdollisimman monia tasa-arvoon kytkeytyviä tekijöitä. Ensimmäisen kyselyn tavoitteena oli erilaisten ongelmien tunnistaminen, jotta tulosten pohjalta voidaan tulevaisuudessa laatia tarkempia, yhteen ulottuvuuteen keskittyviä jatkokyselyjä.

Kysymysten laatiminen aloitettiin miettimällä erilaisia tilanteita ja toimintaa, jossa epätasa-arvoa mahdollisesti esiintyisi, sekä tekijöitä, mihin syrjintä ja epätasa-arvoinen kohtelu saattaisi perustua. Jo hyvin alusta asti kysely jakautui kahteen pääosiioon: laitossyhteisöä eli opetusta sekä opiskelijoiden ja henkilökunnan välistä kanssakäymistä käsittelevään osioon ja opiskelijayhteisöä eli opiskelijoiden keskinäistä toimintaa ja ainejärjestöjä käsittelevään osioon.

Kyselyn laatimisessa käytettiin jonkin verran apuna laitoksen henkilökunnan suunnitelmaa sekä Johanna Kantolan valtio-opin laitoksella tekemässä tasa-arvotutkimuksessa *Mykät, kuurot ja kadotetut. Sukupuolten välinen tasa-arvo Helsingin yliopiston valtio-opin laitoksella* käyttämiä haastattelukysymyksiä. Paljon apua erityisesti kommenttien ja palautteen muodossa saimme silloiselta tasa-arvohydyshenkilöltä Kirsi Mäeltä.

Suunnitelman toimenpide-osio on laadittu tasa-arvokyselyn tulosten analysoimisen pohjalta. Toimenpiteitä on mietitty tasa-arvotyöryhmässä sekä yhdessä laitoksen

⁴ Kantola 2005, 13.

⁵ Mt., 14.

⁶ Mt., 14.

henkilökunnan jäsenten Anne-Maria Marttilan ja Juhana Aunesluoman, ja ainejärjestöjen vuoden 2009 tasa-arvovastaavien Jaana Kiesiläisen ja Elina Miettisen kanssa.

4. Tilastoja

Opiskelijat (31.5.2009)

	Nainen	Mies	Yhteensä
Perustutkinto-opiskelijat (ilmoittautuneet)			
Poliittinen historia	77	60	137
Talous- ja sosiaalhistoria	44	26	70
Yhteensä	121	86	207
Osuudet, prosenttia	58	42	100

5. Tasa-arvokyselyn tulokset

Opiskelijoiden tasa-arvokyselyllä koottiin opiskelijoiden ja laitoksen välisen sekä opiskelijoiden keskinäisen toiminnan tasa-arvotilanteeseen liittyvää kokemustietoa e-lomakekyselynä toukokuussa 2008. Kysely toteutettiin nimettömänä ja taustatietoina vastaajilta kysyttiin juridista sukupuolta, ikää, pääainetta ja opintojen vaihetta. Kutsu vastata kyselyyn sekä linkki e-lomakkeeseen lähetettiin yhis-opisk –sähköpostilistalle. Kysely oli suunnattu yhteiskuntahistorian laitoksen perustutkintovaiheen pääaineopiskelijoille, mutta lomakkeeseen vastaamista ei kontrolloitu millään tavalla, joten periaatteessa kyselyyn on voinut vastata myös esimerkiksi sivuaineopiskelija.

Vastauksia tuli kaiken kaikkiaan 79 kpl. Vastaajista 31 (39 %) oli miehiä ja 48 (61 %) naisia. 19 (24 %) oli alle 22-vuotiaita, 57 (72 %) 22-25 –vuotiaita ja 3 (4 %) yli 26-vuotiaita. 50 (63 %) vastaajista opiskeli pääaineenaan poliittista historiaa ja 29 (37 %) talous- ja sosiaalhistoriaa. Perusopintovaiheessa oli 10 (13 %) vastaajista, aineopintovaiheessa 32 (40 %) ja maisteriopintovaiheessa 37 (47 %).

Vastausten kokonaismäärä suhteessa laitoksen opiskelijoiden kokonaismäärään (38 %, 79/207) on kohtalainen ottaen huomioon, että kyselyyn vastaaminen vei jonkin verran aikaa ja edellytti asioiden pohtimista. Toisaalta vastausprosentti saattaa kuvastaa myös opiskelijoiden suhtautumista tasa-arvokyselyyn. Vastaajien sukupuolijakauma vastaa hyvin kaikkien opiskelijoiden välistä jakaumaa. Tasolaisia vastaajia oli suhteessa hieman enemmän kuin tason opiskelijoita on laitoksella. Taustamuuttujista selkeimmin eroja muodostui sukupuolen sekä opintojen vaiheen perusteella. Polholaisten ja tasolaisten välillä oli eroja joissakin kysymyksissä mutta yleisesti ottaen hyvin vähän. Ikä-taustamuuttujan perusteella oli vaikea tehdä johtopäätöksiä, sillä yli 26-vuotiaita vastaajia oli vain kolme.

Yleisesti ottaen naiset ja maisterivaiheen opiskelijat olivat kokeneet tasa-arvotilanteen huonommaksi ja syrjintää sekä epätasa-arvoista kohtelua esiintyneen useammin kuin muut. Naisilla ja maisterivaiheen opiskelijoilla oli käytössä monivalintavastausten koko vastausasteikko; he olivat valinneet useammin myös kriittisempiä vastausvaihtoehtoja. Maisterivaiheen opiskelijoiden kohdalla on vaikea yksiselitteisesti päätellä, lisääntykö epätasa-arvoinen kohtelu henkilökohtaisen

ohjauksen määrän ja merkityksen lisääntyessä gradun tekovaiheessa, vai onko kyse myös siitä, että maisterivaiheen opiskelijoilla on enemmän kokemusta sekä opintojen tarjoaman kriittisen lähestymistavan kautta paremmat välineet ja valmiudet analysoida tilannetta laitoksella sekä opiskelijoiden keskinäisessä toiminnassa.

Kyselyn lopuksi vastaajilta kysyttiin palautetta kyselystä ja pyydettiin antamaan kyselylle yleisarvosana yhdestä viiteen. Yleisarvosanojen keskiarvo oli 3,8 ja yleisesti ottaen avokommentit olivat positiivisia. Ainoastaan yksi vastaajista toi esiin pitäneensä kyselyä turhana. Pääasiassa kommentit kritisoivat e-lomakkeen muotoa tai kysymysten muotoiluja.

Raportissa ei esitetä vastaajien anonymiteetin suojaamiseksi suoria lainauksia vastauksista, vaan viitattaessa sanallisiin vastauksiin vastaukset on muotoiltu uudelleen. Esimerkkeiksi on poimittu ainoastaan vastauksia, jotka ovat olleet tyypillisiä. On lisäksi muistettava, että vaikka tuloksia esiteltäessä viitataan ”naisiin”, ”miehiin” tai ”maisterivaiheen opiskelijoihin”, nämä eivät ole homogeenisiä ryhmiä, joiden sisällä intressit ja ajatukset olisivat yhtenäiset, tai että kaikki miesvastaajat kuuluisivat ryhmään ”miehet” jonkin tietyn kysymyksen kohdalla.⁷

A. Laitosyhteisö: opetus ja opiskelu

Ensimmäinen osio käsitteli vastaajien näkemyksiä yhdenvertaisuuden toteutumisesta laitoksella niin opetuksessa kuin muussakin opiskelijoiden ja henkilökunnan välisessä kanssakäymisessä.

Yleinen ilmapiiri ja tasa-arvotilanne

Suurin osa eli 84 % (66/79) vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen ”Minun on helppo lähestyä laitoksen henkilökuntaa” kanssa. Ikä-taustamuuttujan perusteella näyttäisi siltä, että nuorempien opiskelijoiden on vaikeampi lähestyä henkilökuntaa, mutta opintojen vaihe –taustamuuttujan perusteella puolestaan perustutkintovaiheen opiskelijoiden on helpompi lähestyä henkilökuntaa kuin aineopintovaiheessa olevien. Vaikuttaisi siis siltä, että juuri ensimmäisen vuoden opiskelijat eivät välttämättä koe laitosta kaukaiseksi ja vaikeasti lähestyttäväksi.

Vastaajista 77 %:n (61/79) mielestä henkilökunta kohtelee nais- ja miesopiskelijoita samanarvoisesti. Kuitenkin 10 % (8/79) vastaajista on huomannut, että henkilökunnan jäsen on kohdellut opiskelijoita epäoikeudenmukaisesti ja 9 % (7/79) on itse kokenut epätasa-arvoista kohtelua. Naiset ovat huomanneet tai kokeneet itse epäoikeudenmukaista kohtelua useammin kuin miehet. Esimerkiksi seitsemästä epätasa-arvoista kohtelua kokeneesta vastaajasta kuusi oli naisia. Myös maisterivaiheen opiskelijat ovat huomanneet (7/8 väitteen kanssa samaa mieltä olleista oli maisterivaiheenopiskelijoita) tai kokeneet itse (4/7 väitteen kanssa samaa mieltä olleista) epätasa-arvoista kohtelua useammin kuin perus- tai aineopintovaiheen.

Viidesosa (19 %, 15/79) vastaajista oli sitä mieltä, että arviointi- ja palautekäytännöt laitoksella eivät ole tasapuolisia. Tämä tulos saattaa heijastaa samaa ilmiötä, joka tuli myös muissakin kysymyksissä esille: osa vastaajista koki, että opettajien ja opiskelijoiden tuttavallisuus-asteella on merkitystä opiskelijoiden saamaan kohteluun.

⁷ Kantola 2005, 11.

Ainejärjestöaktiivien koetaan olevan paremmassa asemassa kuin muiden, järjestötoimintaan osallistumattomien.

Opinto-ohjaus koettiin yleisesti ottaen tasapuoliseksi, joskin miehet (miehistä 71 %, 22/31) olivat tätä mieltä hieman useammin kuin naiset (naisista 50 %, 24/48). Myös oppiaineiden kohdalla oli havaittavissa pieni ero: talous- ja sosiaalhistorian opiskelijat kokivat ohjauksen hieman tasapuolisemmaksi kuin poliittisen historian opiskelijat.

Miehet kokivat laitoksen rekrytointikäytännöt selkeästi avoimemmiksi kuin naiset ja poliittisen historian opiskelijat hieman avoimemmiksi kuin talous- ja sosiaalhistorian opiskelijat. Kuitenkin 45 % vastaajista ei osannut ottaa asiaan kantaa, joten rekrytointikäytäntöihin on tuskin kiinnitetty suurempaa huomiota. Tämä voi osittain johtua myös laitoksen pienestä koosta ja opiskelijoille avoimien paikkojen vähäisestä määrästä. Kommentteissa todettiin käytäntöjen, esim. atk-tukihenkilön valinnan, olevan hämärää.

Laitoksen tiedotusta pidettiin yleisesti hyvänä ja suurin osa (84 %, 67/79) vastaajista koki, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet saada tietoa opiskelua koskevista asioista. Tosin omaa aktiivisuutta laitoksen suuntaan pidettiin tärkeänä tietojen tai palautteen saamisen kannalta. Muutama vastaaja kritisoi sitä, ettei kaikkea tietoa ilmesty esim. opinto-oppaaseen heti, jolloin heidän mielestään opiskelijajärjestöaktiivit ovat etulyöntiasemassa tiedonsaannin suhteen. Vastaajista 12 (15 %) haluaisi enemmän tiedotusta ruotsiksi ja 29 (37 %) englanniksi. On otettava huomioon, että opiskelijoiden resurssien takia kysely oli mahdollista toteuttaa vain suomeksi, joten ruotsin ja englannin kielen asema olisi saattanut nousta selkeämmin ja useammin tuloksissa esille, jos kysely olisi ollut saatavilla myös ruotsiksi ja/tai englanniksi.

Kysymys erilaisten oppijoiden huomioonottamisesta jakoi vastauksia, todennäköisesti siksi ettei moni opiskelija ole itse tarvinnut tai kohdannut erikoisjärjestelyitä. Liikuntarajoitteisia ei oteta opiskelijoiden mielestä tarpeeksi hyvin huomioon: 43 % (34/79) vastaajista oli eri mieltä väitteen ”Liikuntarajoitteiset opiskelijat otetaan huomioon yliopiston tilajärjestelyissä” kanssa.

Opetustilanteet

Opetustilanteita koskevan osion kysymyksissä painotettiin opiskelijoiden tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia luennoilla. 72 % (57/79) vastaajista oli sitä mieltä, että luennoitsija luo luennoille avoimen ja tasa-arvoisen ilmapiirin. 57 % (45/79) mielestä luennoilla on helppo osallistua keskusteluun, mutta kolmasosa vastaajista (30 %, 24/79) oli eri mieltä väitteen kanssa. Miehet (miehistä 71 %, 22/31) olivat naisia (naisista 48 %, 23/48) useammin väitteen kanssa samaa mieltä. Vastaava ero naisten ja miesten välillä näkyi myös kysyttäessä, oliko vastaajaa ohitettu keskustelussa tai hänen puheenvuoroaan väheksytty. Kaikki väitteen kanssa täysin tai osittain samaa mieltä olleet 9 % (7/79) vastaajista olivat naisia. On huomioitava, että vaikka kysymykset koskivat vain yhteiskuntahistorian laitoksen luentoja, ovat vastaajat saattaneet mieltää nämä kysymykset koskemaan luentoja yleisemminkin.

Lähes kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että pienryhmissä ja seminaareissa on

kannustava ja avoin ilmapiiri ja että heitä kannustetaan osallistumaan näissä opetustilanteissa. Kaikki (yhteensä 7 vastaajaa) väitteiden kanssa eri mieltä olleet olivat maisterivaiheen opiskelijoita. Tätä selittänee osin se, että perusopintovaiheen opiskelijoiden kokemukset pienryhmäopetuksesta rajoittuvat lähinnä praktikumiin.

Lähes puolet kyselyyn vastanneista (46 %, 36/79) oli osittain tai täysin samaa mieltä väitteen "seminaaritöihin suhtaudutaan eri tavalla riippuen niiden aiheesta" kanssa. Kysymys oli mahdollisesti herättänyt vastaajissa hämmennystä, sillä 26 oli valinnut vastausvaihtoehdon "en samaa enkä eri mieltä". Sekä tämän kysymyksen että piilosyrjintää koskeneen osion kysymysten yhteydessä kommenteissa tuotiin esiin, kuinka naistutkimuksellisiin aiheisiin ei aina suhtauduta yhtä vakavasti kuin muihin aiheisiin. Muutama miesvastaaja piti kommenteissa luonnollisena, että aiheisiin suhtaudutaan eri tavalla, mutta he eivät pitäneet tätä syrjintänä.

Väitteen "Vetäjän sukupuolella on vaikutusta siihen, kenelle hän antaa puheenvuoroja" kanssa suurin osa vastaajista (77 %, 61/79) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Kuudesta (8 %) väitteen kanssa samaa mieltä olleesta vastaajasta viisi oli naisia. Opiskelijat korostivat pienryhmässä yleensä parin sanavalmiin henkilön saavan eniten puheenvuoroja ja toivoivat opettajilta aktiivisempaa roolia myös hiljaisempien opiskelijoiden kannustamisessa.

Yleisesti vastauksista kuvastui pienryhmäopetuksen rento ja kannustava ilmapiiri, vaikka maisterivaiheen opiskelijat kokivat saavansa vähemmän kannustusta osallistua kuin perus- tai aineopintovaiheessa olevat.

Lisäksi vastaajilta kysyttiin, olivatko he joskus huomanneet opettajan kohdelleen opiskelijoita eriarvoisesti heidän sukupuolensa perusteella. Enemmistö vastaajista, 80 %, ei ollut huomannut opettajan taholta sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua. 11 vastaajaa (joista 9 naisia ja 2 miehiä) oli kokenut naisopettajan suosineen miesopiskelijoita, 6 vastaajaa (kaikki naisia) miesopettajan suosineen miesopiskelijaa ja 2 vastaajaa (molemmat miehiä) oli huomannut naisopettajan suosineen naisopiskelijoita. Valtaosa kyllä-vastauksista oli tullut maisterivaiheen opiskelijoilta. Enemmistö kyllä-vastauksen antaneista oli naisia (79 %, 15/19).

Avoin ja piilosyrjintä

Johanna Kantola kirjoittaa piilosyrjintää määritellessään, että piilosyrjinnän kohteeksi joutuva saattaa kokea "syrjivät käytännöt loukkaavina, kun taas tekijän mielestä ne voivat olla hauskoja ja harmittomia"⁸. Esimerkkeinä piilosyrjivistä käytännöistä Kantola mainitsee mm. seksistiset vitsit, rohkaisun puutteen, pätevyiden kyseenalaistamisen, toisen tutkimuksen aliarvioimisen ja vähättelyn. Piilosyrjintään on vaikea tarttua ja piilosyrjinnäksi määriteltävät käytännöt on vaikea hahmottaa syrjinnäksi ja epätasa-arvoiseksi kohteluksi, sillä näitä toiminta- ja puhetapoja pidetään usein normaalina ja hyväksyttävänä toimintana.⁹

Opiskelijoilta kysyttiin, ovatko he havainneet laitoksella sukupuoleen perustuvaa piilo- tai avointa syrjintää: seksististä kielenkäyttöä, väkivallan uhkaa tai käyttöä, vähättelyä, rohkaisun puutetta, pätevyiden kyseenalaistamista tai tutkimuksen

⁸ Kantola 2005, 14.

⁹ Mt., 14.

aliarvioimista. Vastauksissa väkivallan uhkaa ei ollut kokenut kukaan, seksistisestä kielenkäytöstä mainitsi 4 (5 %) vastaajista. Sen sijaan 12 (15 %) vastaajaa oli kokenut vähättelyä ja 23 rohkaisun puutetta (29 %), näistä 35 vastaajasta seitsemän oli miehiä, kaksi kolmasosaa polholaisia sekä yli puolet maisterivaiheen opiskelijoita. Pätevyyden kyseenalaistamista tai tutkimuksen aliarvioimista oli kokenut kahdeksan (10 %) vastaajaa, jotka kaikki olivat maisterivaiheen opiskelijoita.

Vähättely tai pätevyyden kyseenalaistaminen sukupuolen perusteella ovat välitöntä syrjintää, jossa naiset ja miehet joutuvat tosiasiallisesti keskenään eri asemaan. Tätä ei tule hyväksyä missään tilanteessa. Kommenteissa naisvastaajat kertoivat kokeneensa, ettei naistutkimuksellisiin tai -historiallisiin aiheisiin suhtauduta aina vakavasti. Avokommenteissa miesvastaaja toi myös esiin, että pätevyyden kyseenalaistamista tulisikin tapahtua, mutta ei sukupuoleen perustuen.

Kantolan valtio-opin laitosta koskeneessa tutkimuksessa hahmotettiin opiskelijoiden hallitsevina puhetapoina pätevyyspuhe, yksilöllisyyspuhe ja luonnollisuuspuhe.¹⁰ Vaikka valtio-opin laitoksen tutkimus ja yhteiskuntahistorian laitoksen kysely ovatkin erityyppisiä tutkimuksia monessa mielessä¹¹, voidaan kyselyn tuloksista myös löytää merkkejä kyseisistä puhe- ja ajattelutavoista, erityisesti pätevyys- ja yksilöllisyyspuheesta, joko itse vastaajien mielipiteistä tai vastaajien kertomista kokemuksista.

Pätevyyspuheessa pätevyyttä pidetään neutraalina mittarina, eikä nähdä, mitä ajatus pätevyydestä pitää sisällään ja kuinka myös se on sidoksissa sukupuolijärjestelmään.¹² Yksilöllisyyspuheessa sukupuolten välisten erojen ei ajatella johtuvan sukupuoleen liittyvistä vaan yksilöstä riippuvista tekijöistä. Yksilön merkitys korostuu ja rakenteellisia tekijöitä vähätellään, joten myös muutoksen on lähdettävä yksilötasolta.¹³ Kantolan yksilöllisyyspuhetta määrittelevässä osiossa tulee ilmi myös, miksi piilosyrjintää on niin vaikea hahmottaa ja ymmärtää syrjinnäksi: ”Syrjintä hahmotetaan opiskelijoiden puheessa suorana toimintana, jossa yksilöt syrjivät yksilöitä.”¹⁴ Jos syrjintä nähdään vain sellaisena toimintana, jossa henkilö tietoisesti ja tahallaan syrjii toista ihmistä, voi olla vaikea ymmärtää esimerkiksi, miksi vitsiksi tarkoitettu kommentti olisi epätasa-arvoista kohtelua.

Myös osa kyselyn vastaajista vaikutti ymmärtävän pätevyyden objektiivisena, neutraalina kriteerinä. Tämä tuli esiin esimerkiksi väitteen ”Mielestäni tutkintovaatimuksissa on sopivasti molempien sukupuolten edustajien kirjoittamia kirjoja” yhteydessä. Kysymys herätti odotetusti hämmennystä, 33 % (26/79) vastanneista vastasi ”en samaa enkä eri mieltä”. Vastaajista lähes sama osuus oli väitteen kanssa samaa mieltä (36 %, 29/79) kuin eri mieltä (31 %, 25/79). Miehet (miehistä 45 %) olivat hieman useammin väitteen kanssa samaa mieltä kuin naiset (naisista 31 %). Kuusi miespuolista vastaajaa kommentoi kysymystä epäolennaisena ja painottivat muiden, erityisesti tieteellisten seikkojen tärkeyttä. Yksi naisvaaja koki tenttikirjallisuuden kirjoittajien sukupuolijakauman parantuneen. Kommentoineet

¹⁰ Mt., 23.

¹¹ Valtio-opin laitoksen kyselyssä on esimerkiksi mukana runsaasti myös haastatteluaineistoa.

¹² Kantola 2005, 23-24.

¹³ Mt., 25.

¹⁴ Kantola 2005, 25.

miesvastaajat eivät tuntuneet hahmottavan yhtä näkyvästi kirjojen arvostuksen tai tieteellisyyden määrittävän sukupuolittuneiden käytäntöjen tai asenteiden kautta, jotka saattavat aiheuttaa miesten kirjoittamien kirjojen pitämistä pätevimpinä.

Esimerkkeinä yksilöllisyyspuheesta voidaan tarkastella kommentteja, jotka liittyivät kysymyksiin siitä, suhtaudutaanko seminaaritöihin eri tavalla riippuen niiden aiheesta tai pystyvätkö kaikki osallistumaan keskusteluun. Kommenteissa tuodaan esiin, että luonnollisesti aihe tai opiskelijan persoonallisuus vaikuttaa tilanteisiin, mutta näitä ongelmia pidetään nimenomaan yksilöihin palautuvina. Kuitenkin kyselyn tulokset, niin vastaukset väittämiin kuin avokommentit, tuovat esiin, että nimenomaan naiset kokevat tulleeensa syrjityiksi. Siitä huolimatta, että laitoksella vuonna 2005 pyrittiin osana laitoksen tasa-arvon valtavirtaistamisen päämäärää ottamaan naistutkimus osaksi tutkintovaatimuksia niiden uudistamisen yhteydessä, vastaajien kommenteista käy ilmi, että naisopiskelijat kokevat, ettei naistutkimuksellisiin aiheisiin suhtauduta vakavasti.¹⁵

Kantolan mukaan pätevyys- ja yksilöllisyyspuhe ovat esimerkkejä ”sukupuolen merkityksen häivyttämisestä ja vaikeuksista ymmärtää sukupuolen rakenteellisuutta ja vaikutusta”¹⁶. Väheksyvä asenne voi ilmetä myös sukupuolisokeutena, -kuuroutena tai –mykkyytinä eli sukupuolta ja sen merkitystä ei haluta nähdä, kuulla tai siitä ei haluta puhua. Opiskelijakysely vastasi niin valtio-opinlaitoksen tutkimuksen kuin henkilökunnan kyselyn tuloksia siitä, kuinka epätasa-arvoa ja syrjintää on vaikea hahmottaa ja ymmärtää rakenteellisena tekijänä. Toiminta- ja ajattelutapojen eriarvoistavia vaikutuksia ei välttämättä osata tiedostaa. Kantola toteaaakin, että sukupuolierojen etäännyttäminen omasta yhteisöstä tuottaa kuvaa jo toteutuneesta tasa-arvosta.¹⁷

Yhteiset tilaisuuDET

Vastaajista 72 % (57/79) oli sitä mieltä, että laitoksella järjestettävien henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteisten tilaisuuksien, kuten laitoshahvien ja kehittämispäivien, toiminta on suunnattu tasapuolisesti kaikille opiskelijoille. 76 % (60/79) vastaajista koki olevansa tervetullut näihin yhteisiin tapahtumiin. Kaikki molempien väitteiden kanssa eri mieltä olleet (10 %, 8/79 ja 6 %, 5/79) olivat naisia. Tasolaiset olivat hieman polholaisia useammin samaa mieltä kummankin väitteen kanssa.

Useissa kommenteissa tuotiin esiin, kuinka muutenkin aktiiviset opiskelijat, lähinnä ainejärjestöjen hallitusten jäsenet, saavat tilaisuuksista enemmän irti ja myös heidän kynnyksensä osallistua on matalampi kuin sellaisten opiskelijoiden, jotka eivät ole järjestötoiminnassa mukana. Kommenteissa kritisoitiin lisäksi englanninkielisten opiskelijoiden huonoja mahdollisuuksia saada tietoa ja osallistua tapahtumiin.

Vastauksista voisi päätellä, että vaikka suurin osa suhtautuu tilaisuuksiin positiivisesti, tapahtumat voisivat olla monipuolisempia ja selkeämmin suunnattu kaikille opiskelijoille, ei vain ainejärjestöaktiiveille.

---

¹⁵ Valtiotieteellisen tiedekunnan tasa-arvohanke. I osa: Nais- ja sukupuolentutkimuksen opetuksen kartoittaminen. Lukuvuosi 2006-7.

¹⁶ Kantola 2005, 30.

¹⁷ Mt., 31.

Seksuaalinen häirintä

Yhteiskuntahistorian laitoksen opiskelijat eivät ole kokeneet seksuaalisesti häiritsevää käytöstä tai seksuaalista häirintää laitoksen henkilökunnan taholta. Kaksi opiskelijaa oli tosin kokenut henkilökunnan jäsenen joskus puhuneen kaksimielisyyksiä tai kertoneen loukkaavia vitsejä. Toinen vastaajista tarkensi tämän tapahtuneen luennolla.

B. Opiskelijayhteisö: ainejärjestötoiminta ja vapaa-aika

Toinen osio käsitteli tasa-arvon toteutumista opiskelijoiden keskinäisessä toiminnassa, pääasiassa ainejärjestötoiminnan puitteissa.

Yleinen ilmapiiri ja tasa-arvotilanne

85 % (67/79) vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen ”Opiskelijoiden välinen tasa-arvo toteutuu mielestäni hyvin” kanssa. Kaikki eri mieltä väitteen kanssa olleet, 11 % (9/79), olivat naisia. 82 % (65/79) oli sitä mieltä, että kaikilla opiskelijoilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ainejärjestötoimintaan, ja 87 % (69/79) mielestä nais- ja miesopiskelijat ovat sijoittuneet tasapuolisesti ainejärjestötoimintaan. Naiset ja vanhemmat opiskelijat kokivat mahdollisuudet osallistua toimintaa muita epätasa-arvoisemmiksi.

Vastaajista 24 % (19/79), joista suurin osa naisia, oli sitä mieltä, että kaikilla opiskelijoilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua yleiseen keskusteluun. Väitteen ”Opiskelijayhteisössä ei mielestäni esiinny häirintää” kanssa täysin tai osittain samaa mieltä oli 61 % (48/79) vastaajista, mutta osittain eri mieltä oli 15 % (12/79) vastaajista.

Avokysymyksellä kartoitettiin suoraan vastaajien mielestä keskeisintä tasa-arvo-ongelmaa opiskelijayhteisössä. Vastauksia saatiin 25. Eniten kommentoitiin ainejärjestötoiminnan ulkopuolella olevien huonompaa mahdollisuutta osallistua opiskelijayhteisön toimintaan ja näiden henkilöiden jäämistä ulkopuolelle. Seksististä kielenkäyttöä ja ”äijäkulttuurin” vahvaa asemaa pidettiin myös ongelmana. Muutaman maininnan saivat alkoholin vahva rooli opiskelijatoiminnassa sekä jalkapallojoukkue Torspo.

Ainejärjestöaktiivien ja muiden opiskelijoiden välinen kuilu tuli esiin myös väittämässä. Vastaajista useampi koki, että opiskelijat ovat jakautuneet ryhmiin, joista toiset ovat etuoikeutetussa asemassa: 44 % (35 /79) samaa mieltä ja 35 % (28/79) eri mieltä väitteen kanssa. Maisterivaiheen opiskelijat ja naiset olivat useammin väitteen kanssa samaa mieltä kuin muut vastaajista. Kommenteissa tuotiin esiin ainejärjestötoiminnan hallituskeskeisyys ja kuinka toiminta ei ole riittävän monipuolista ja kaikille suunnattua. Opiskelijayhteisöön mukaan pääseminen koettiin vaikeaksi, jos tapahtumissa ja toiminnassa ei ole ollut fuksista lähtien mukana.

Valtaosa vastaajista kokee voivansa olla oma itsensä opiskelijayhteisössä (91 %, 72/79), vaikkakin 20 % (16/79) kokee itsensä ulkopuoliseksi. Tämä voi johtua edellä jo aikaisemmissa kysymyksissä esiin tulleesta erosta ainejärjestöaktiivien ja muiden välillä. Väitteen ”Olen jättäytynyt tahallani ulkopuolelle” kanssa oli täysin tai jonkin verran samaa mieltä 25 vastaajaa (32 %). Ulkopuolelle jättäytymisessä ei kuitenkaan

välttämättä ole kyse pelkästään negatiivisista tekijöistä.

Toisessa avokysymyksessä kysyttiin vastaajan kokemuksia siitä, miten tasa-arvokeskusteluun on suhtauduttu opiskelijoiden keskuudessa. Suurin osa katsoi suhtautumisen olleen myönteistä, vaikkei keskustelua ole käyty kovin paljoa. Osa vastaajista ei ollut havainnut minkäänlaista tasa-arvokeskustelua. Osa puolestaan koki, ettei tasa-arvon epäkohtia voi nostaa esiin varsinkaan naisena, koska silloin leimaantuu helposti valittajaksi ja huumorintajuttomaksi.

Samanlaisia tuloksia tuli esiin myös väitekysymyksissä. 33 % (26/79), suurin osa naisia, mielestä tasa-arvoasioiden esiin tuominen opiskelijayhteisössä ei ole helppoa. Kommenteissa todettiin tasa-arvoasioiden esiin nostamista yrittävien henkilöiden leimautuvan helposti.

Useissa opiskelijayhteisöä ja ainejärjestötoimintaa koskevissa vastauksissa ja kommenteissa viitattiin parin viime vuoden aikana opiskelijoiden keskuudessa vallinneeseen vastakkainasetteluun ns. ”tasa-arvointoilijoiden” ja ”äijien” välillä. Vastakkainasettelussa on merkkejä Kantolan kuvailemasta piilosyrjinnän ulottuvuudesta, jossa toiset kokevat käytännöt hauskoiksi tai harmittomiksi, kun taas toiset saattavat loukkaantua niistä.¹⁸ Osa opiskelijoista kokee, että joidenkin viljelemä huumori on loukkaavaa ja etenkin opiskelijoiden jalkapallojoukkueen Torspon toiminta on liian äijämäistä ja sulkee osan opiskelijoista ulkopuolelle. Vastapuoli taas on sitä mieltä, että kritiikki on tasa-arvoasioiden ylikorostamista, turhaa valittamista tai merkki huumorintajuttomuudesta. Tasa-arvoasioista keskustelemaan pyrkivät kokevat leimaantuvansa ja ettei heitä oteta vakavasti tai kuunnella.

Ainejärjestötoiminta

73 % mielestä ainejärjestötoimintaan osallistumisen kynnys on matala, mutta viidesosa (19 %) on väitteen kanssa eri mieltä. Erityisesti naiset kokevat, ettei toimintaan ole helppo osallistua. Vastaajista 38 % (30/78) on sitä mieltä, että ainejärjestötoiminta ei ole riittävän monipuolista ja erilaiset kiinnostuksen kohteet huomioon ottavaa.

Vastaajista 8 % (6/78) kokee tulleen kohdelluksi eriarvoisesti Polhon tai Tason järjestämässä toiminnassa. Heistä suurin osa oli naisia ja polholaisia. 47 % (36/78) on kuullut ainejärjestön tilaisuuksissa loukkaavia kommentteja tai huumoria itsestään tai muista ihmisistä. 30 % (23/78) on kuullut vastaavaa ainejärjestön vastuuhenkilöiltä. Polholaiset olivat tasolaisia useammin samaa mieltä tämän väitteen kanssa.

Ainejärjestöjen hallitusten toiminta koettiin vastaajien keskuudessa pääsääntöisesti avoimeksi (76 %, 59/78 osittain tai täysin samaa mieltä väitteen kanssa). Myöskin hallituksen lähestyminen tarvittaessa tuntui pääsääntöisesti helpolta (79 %, 61/77 osittain tai täysin samaa mieltä). Miesvastaajat olivat hieman useammin väitteiden kanssa samaa mieltä kuin naiset.

Selkeästi ristiriitaisempia tunteita herätti väite ”Kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet tulla valituksi hallitukseen”, johon tuli 13 ”en samaa enkä eri mieltä” -vastausta. Väitteen kanssa eri mieltä olleista 76 % (19/25) oli naisia ja 80 % (20/25) polholaisia.

¹⁸ Kantola 2005, 27.

Avovastauksissa kommentoitiin kavereiden määrän vaalikokouksissa vaikuttavan mahdollisuuksiin päästä hallitukseen sekä fuksivuoden merkitystä.

Suhtautumista ainejärjestöjen tiedotukseen (joka tapahtuu käytännössä yhis-opisk -sähköpostilistalla) selvitetiin kahdella kysymyksellä. Kuusi (8 %) vastaajaa oli eri mieltä väitteen ”Kaikilla opiskelijoilla on samanlaiset mahdollisuudet saada tietoa ainejärjestöjen toiminnasta ja tapahtumista” kanssa. 73 % mielestä tiedotus on asiallista. Suurin osa eri mieltä olleista oli maisterivaiheen opiskelijoita. Kommenteissa kritisoitiin tiedotteissa toisinaan esiintyneen asiatonta huumoria. Tiedotusta englanniksi toivottiin enemmän.

Kysymys opiskelijaedustajien valinnasta esim. laitoksen johtoryhmään herätti selvästi hämmennystä (26/78, 33 % en samaa enkä eri mieltä), mikä kertoo ettei näistä valintamenetelmistä liiku riittävästi tietoa opiskelijoiden keskuudessa.

Seuraavat kysymykset liittyivät alkoholin käyttöön ja asemaan ainejärjestötoiminnassa. Väitteen ”Olen kokenut sosiaalista painetta käyttää alkoholia opiskelijoiden vapaa-ajan tapahtumissa” kanssa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä 27 vastaajaa (35 %). Väitteen ”Alkoholilla on liian keskeinen rooli ainejärjestötapahtumissa” kanssa 9 vastaajaa oli täysin ja 36 vastaajaa jokseenkin samaa mieltä. Jälkimmäisessä väitteessä määrä on todella huomattava, 58% vastaajista. Naiset ja tasolaiset kokevat muita vastaajia enemmän alkoholilla olevan liian keskeinen vaikutus opiskelijayhteisössä ja ainejärjestössä.: naisista 67 % (vrt. miehistä 35 %) oli väitteen kanssa samaa mieltä ja tasolaisista 62 % (vrt. polholaisista 50 %).

Seksuaalinen häirintä

Opiskelijoiden keskinäisessä toiminnassa 22 % (17/79) on kuullut jonkun puhuvan loukkaavia kaksimielisyyksiä tai härskejä juttuja, 5 % (4/79) on kokenut loukkaavaksi jonkun esillä pitämät kuvat tai muun materiaalin, 8 % (6/79) on saanut epäasiallista postia, sähköpostia tai ahdistavia puhelinoitoja, 18 % (14/79) seuraan on tuppautunut joku epämiellyttävällä tai ahdistavalla tavalla, ja 4 % (3/79) vastaajista, joku on lähennellyt tai kosketellut fyysisesti epämiellyttävällä tai ahdistavalla tavalla. Vastaajista häirinnän kohteeksi oli joutunut sekä naisia että miehiä, mutta naiset ovat miehiä enemmän kuulleet loukkaavia juttuja, heidän seuraansa on tuppautunut ja heitä on lähennelty useammin. Kommenteista käy ilmi, että osa vastaajista on häirinnän seurauksena jättänyt menemättä opiskelijatapahtumiin tai ei enää halua käydä ainejärjestöjen tapahtumissa.

Seksuaalinen häirintä on hyvin vakava ja vaikea ongelma, ei pelkästään yhteiskuntahistorian laitoksen opiskelijoiden keskuudessa vaan yleisesti nuorten ihmisten kanssakäymisessä ja laajemminkin kulttuurissamme. Hälyttävää on, että useat ihmiset ovat jättäneet häirinnän seurauksena menemättä opiskelijatapahtumiin. Opiskelijatapahtumien tulisi olla sellaisia, että kaikki tuntevat olevansa niihin tervetulleita ja että niissä kaikki tuntevat olonsa turvalliseksi. Opiskelijayhteisössä häirinnän estämistä ei voida osoittaa minkään yksittäisen tahon vastuulle, vaan kaikkien opiskelijoiden yhdessä tulisi varmistaa, ettei häirintää esiinny.

Hallitustyöskentely

Osioon, jonka kysymykset koskivat ainejärjestöjen hallitusten sisäistä työskentelyä, tuli 42 vastausta. Suurimman osan mielestä tehtävät hallituksessa jakaantuvat oikeudenmukaisesti. Tasolaiset olivat hieman useammin samaa mieltä tämän kanssa kuin polholaiset: tasolaisista 79% ja polholaisista 53% jonkin verran tai täysin samaa mieltä.

Nais- ja miesvastaajien sekä tason ja polhon välille muodostui eroa kysyttäessä hallituskumppanien suhtautumisesta tasa-arvokeskusteluun: naisista 22% ja miehistä 0% sekä tasolaisista 0% ja polholaisista 17% oli täysin tai jonkin verran eri mieltä väitteen kanssa, jonka mukaan yhdenvertaisuuskeskusteluun suhtaudutaan vakavasti.

Vaikka vastausten perusteella suuria ongelmia ei hallitustyöskentelyssä tasa-arvoasioiden suhteen ilmennyt, niin vastaajista tasolaiset ja miehet kokivat ilmapiirin tasa-arvon suhteen paremmaksi. Avoimissa vastauksissa ei tuotu esiin suuria ongelmia hallitusten sisällä. Parissa kommentissa tasa-arvokeskusteluun suhtautuminen oltiin koettu vähätteleväksi myös hallituksen sisällä.

6. Keskeiset toimenpiteet

Tasa-arvokyselyn tulosten perusteella opiskelijoiden tasa-arvosuunnitelman keskeisiksi painoalueiksi ja toimenpiteiksi on valittu seuraavat teemat.

1. Laitosyhteisö: Opetuksen kehittäminen

Laitosyhteisöä ja opetusta koskevassa osiossa selkeimpinä ongelmina nousivat esiin erityisesti nais- ja maisterivaiheen opiskelijoiden kokema väheksyntä ja syrjintä ohjauksessa ja opetuksessa sekä ainejärjestöaktiivien eriarvoinen asema suhteessa muihin opiskelijoihin. Osa vastaajista koki, että opettajien ja opiskelijoiden tuttavallisuusasteella on merkitystä opiskelijoiden saamaan kohteluun, jolloin ainejärjestöaktiivien koetaan olevan paremmassa asemassa kuin muiden, järjestötoimintaan osallistumattomien. Näiden ongelmien ratkaiseminen edellyttää opettajilta tietoisuutta arkisiin käytäntöihin sisältyvistä toimintatavoista, jotka saattavat asettaa opiskelijat eriarvoisiin asemiin.

Opetusta tulee kehittää Helsingin yliopiston tasa-arvosuunnitelman opiskelua ja opetusta koskevien tavoitteiden mukaisesti: ”Helsingin yliopiston tavoitteena on kehittää opetusta ja opiskelua siten, että tasa-arvoajattelu on läpikäyvä periaatteena kaikessa opetuksessa. Opiskelijoita kohdellaan tasa-arvoisesti opiskelijavalinnoissa, opetustilanteissa, ohjauksessa ja arvioinnissa. Opetussisältöjä kehitetään sukupuolisensitiivisiksi ja opetustilanteita tasa-arvoisiksi.”¹⁹

Konkreettiset toimenpiteet:

1. Järjestetään henkilökunnalle tiedotus/keskustelutilaisuus, jossa käydään läpi sekä keskustellaan kyselyn tuloksista.
2. Perustetaan sekä opetushenkilökunnasta että opiskelijoista koostuva työryhmä suunnittelemaan, miten opetusta voitaisiin kehittää tasa-arvonäkökohdista tietoisempaan suuntaan.

---

¹⁹ Helsingin yliopiston tasa-arvosuunnitelma 2007-2009, s.10. Verkossa <http://www.helsinki.fi/henkos/tasa-arvo/TaSu>.

2. Opiskelijayhteisö: Tasa-arvosta legitiimi puheenaihe ja tasa-arvotyöstä näkyvä osa ainejärjestöjen toimintaa.

Kyselyn tulokset osoittivat, että opiskelijayhteisössä tasa-arvoasioista on vaikea keskustella ja että eriarvoistavia toiminta- ja ajattelutapoja on vaikea tunnistaa ja purkaa, sillä ne ovat osa normaaleina ja hyväksyttävänä pidettyjä käytäntöjä. Syrjintä tulisi ymmärtää osana näkymättömiä rakenteita, ei vain suorana, tietoisena epätasa-arvoisena kohteluna. Siksi tasa-arvonäkökohdista tietoisemman toiminnan edistäminen ja tukeminen niin opetuksessa kuin toisaalta ainejärjestötoiminnassa on erittäin tärkeää.

Opiskelijayhteisöä koskevassa osion perusteella keskeisimpiä ongelmia on toiminnan hallituskeskeisyys, minkä seurauksena toimintaan on vaikea tulla mukaan, jos ei fuksista asti ole osallistunut tapahtumiin. Toimintaa tulisi myös kehittää monipuolisempaan sekä laajemmin opiskelijoiden toiveet ja intressit huomioon ottavaan suuntaan. Toinen iso epäkohta on loukkaavina kommentteina ja huumorina esiintyvä piilosyrjintä sekä seksuaalinen häirintä, joiden seurauksena osa opiskelijoista on jättäytynyt toiminnan ulkopuolelle.

Keskeisimpiä tavoitteita ainejärjestötoiminnan tasa-arvotyössä ovatkin:

A. Ainejärjestöaktiivien ja muiden opiskelijoiden välisen ”kuilun” kaventaminen B. Epäasiallisen kohtelun ja häirinnän ehkäiseminen

Konkreettisia toimenpiteitä:

1. Järjestetään kaikille opiskelijoille avoin tilaisuus, jossa käydään läpi tasa-arvokyselyn tuloksia sekä keskustellaan esiin nousseista ongelmista.
2. Järjestetään ainejärjestöjen hallitusten jäsenille oma keskustelutilaisuus, jossa pohditaan ainejärjestöjen roolia tasa-arvotyössä ja mietitään, miten kehittää toimintaa monipuolisemmaksi ja syrjintää ehkäiseväksi.
3. Tasa-arvotyö osaksi ainejärjestöjen toimintasuunnitelmia. Nyt toista vuotta ainejärjestöjen hallituksissa istuvien tasa-arvovastaavien paikkojen säilyminen tulevaisuudessa taataan ja heidän toimenkuvastaan tehdään näkyvämpi, selkeämpi ja konkreettisempi. Tasa-arvovastaavat toimivat yhteyshenkilönä opiskelijoiden ja ainejärjestöjen hallitusten välillä ja toisaalta yhdessä laitoksen tasa-arvoyhteyshenkilön kanssa opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä.
4. Ainejärjestöjen nettisivuille kootaan tasa-arvoasioita käsittelevät sivut, joilta löytyvät mm. tasa-arvosuunnitelma, yhteystietoja, mahdollisuus tehdä ehdotuksia ja aloitteita tasa-arvovastaaville, sekä ohjeet siitä, miten mahdollisissa häirintätapauksissa tulee toimia.
5. Luodaan sähköinen kanava, jonka kautta voi jättää anonymia, mutta asiallista palautetta ahdistavaksi koetuista käytännöistä tai tilanteista. Tähän kanavaan on pääsy ainejärjestöjen tasa-arvovastaavilla, ja heillä on velvollisuus nostaa aiheet keskusteluun hallituksessa sekä miettiä toimenpiteitä, joilla ikäviin tilanteisiin voitaisiin puuttua.

3. Seuranta

Tasa-arvosuunnitemaan kirjattujen toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumista seuraavat ainejärjestöjen tasa-arvovastaavat laitoksen tasa-arvoyhteyshenkilön avustuksella. Tasa-arvovastaavat laativat vuosittain katsauksen tavoitteiden toteutumisesta ainejärjestöjen hallituksille sekä johtoryhmää uudessa laitosrakenteessa vastaavalle toimielimelle. Viime kädessä toimenpiteiden seuranta on ainejärjestöjen hallitusten sekä johtoryhmää vastaavan toimielimen vastuulla. Tasa-

arvosuunnitelma valmistuu vaiheessa, jossa yliopistouudistuksen vaikutukset laitosten työskentelyyn ja rakenteisiin ovat osin avoimet, joten tasa-arvoasioista vastaava toimielintä ei valitettavasti pystytä tarkasti määrittelemään. Vuoden 2010 aikana toteutetaan uusi kysely, joka keskittyy tarkemmin johonkin yksittäiseen tasa-arvoulottuvuuteen tai teemaan.

Kirjallisuus:

Helsingin yliopiston tasa-arvosuunnitelma 2007-2009. Verkossa <http://www.helsinki.fi/henkos/tasa-arvo/TaSu>.

Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitoksen tasa-arvosuunnitelma vuosille 2007-2009.

Kantola, Johanna: *Mykät, kuurot ja kadotetut. Sukupuolten välinen tasa-arvo Helsingin yliopiston valtio-opin laitoksella*. Yliopistopaino, Helsinki 2005.

Tasa-arvolaki: <http://www.tasa-arvo.fi/lainsaadanto/tasa-arvolaki>.